

Építészkereső

NÉZŐPONTOK/KRITIKA

A kelenföldi Don Giuseppe

2006.08.30. 13:27

Tardos Tibor írása Dobai János munkájáról, a Gábor Dénes előadóteremről a SZÁMALK földszintjén.

„Tervezni annyi, mint ítélszékét tartani
önmagunk felett.” - Alvar Gunnar Ibsen

Cikkinfó

Térkép:
Számalk

Földrajzi hely:
Budapest,
Magyarország

Építészek, alkotók:
Szabó P. Nándor,
Dobai János, Tardos
Tibor (1957-2014)

Kapcsolódó cikkek

EMBEREK/INTERJÚ

Interjú Dobai Jánossal és a Számalk épülete

2011.07.29. 10:20

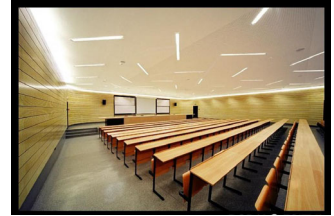
Adatvédelem

Építészkereső

ÉPÜLETEK/KÖZÉPÜLET

SZÁMALK

2009.09.10. 05:10

ÉPÜLETEK/IRODAÉPÜLET

Számítógép teremből eladóterem - SZÁMALK

2006.08.30. 13:33

Feladat

A SZÁMALK (UNESCO-múlttal rendelkező, a számítógépes alkalmazásokra szakosodott, magánosított oktatási intézmény) elérkezettnek látta az időt (nem halogathatta tovább), hogy egy harmadik nagyelőadót létesítsen a kelenföldi oktatási központban. Ilyesmit készen kapni nem lehet, a hagyományőrző tmk-szemlélet ezért nem vezethetett eredményre. Hogy a minden talpalatnyi helyet megtöltő tantermek sűrűjében értő kéz vágjon rendet, szakemberhez fordultak (dicséretes döntés): megbízták a tervezéssel **Dobai Jánost**, aki a SZTAKI Lágymányos utcai új épületével már tizenöt éve letette névjegyet a számítástechnikusok gépasztalára (MATERV, 1990-1991).

Kirándulás

Építészkereső

Etele ut szegénylős panelkonkrétumába ágyazott, félig rombadőlt, romantikusan szocmodern parkban sétálunk ezen a szeptemberi napos délelőttön, az érdekesen megőrzött SZÁMALK irodaház grafikus bütüje felé. (A sötétkék fröcskölt vakolat a belsőknben minduntalan visszaköszön: motívum. Az épület a '70-es évek Lakótervének köszönhető, építész: **Ligeti Tamás**.) Közelebbről azért látszik a megviselt felület, néhány csorba, törött mellvéd; várakozás közben csillogó szemmel '56-os belövésekről, hősies ellenállásról faggatjuk a tiszteletreméltó, idősebb pályatársakat. (Tréfából.)

A lepénybe behatolva (az állítólag irtózatos méretű, zseniálisan kikonzolozott KIPSZER-térrácsra függesztett mennyezet alatt) önkéntelenül behúzzuk a nyakunk; a tudatalattinkban Foster vitéz vágat fakó lován. Kis meglepetés: művészettörténeti séta. Megtekintjük **id. Terrányi József** *Buda és Pest halála* c. oratoriko-giganteszk térplasztikáját. A mű szimmetriasíkkal is rendelkezik, amely függőleges — ez megnyugtatóan hat. (MOMA-szerű sziklakertes átrium is van, egyáltalán: vizuálfesztivál. Levegő után kapkodunk, a szó jobb értelmében.)

Felkaptatunk a földszintre a mintegy húszfokos alibirámpa mentén (no igen: négy és fél foknál már fűteni kéne), és behatolunk a szigorúan tárgyilagos folyosórendszerbe. Úton — látogatásunk célja — a nagyelőadó felé az oktatás higgadt terei közt vándorolunk. A lepukkantságnak nem is a foka, hanem a léptéke nyugöz le: Augiászra és

Építészkereső

józan: ő zárványról es magról beszél,
megindulásról; izzószürke színekkel
ecsetel egy eljövendő aranykort.
Megtudjuk: a rég felszámolt
nagyszámítógép (ESZ-40/50/70 - van-e, ki
e nevet még ismeri?) termének álpadlója
volt a kulcs: a szükséges (-nél csekélyebb,
de mégiscsak) lejtésre ez nyújtott módot,
szerencsére. - Közben meg is érkezünk.

Valóban.

Az újraformált helyiségtömb fehér
olajfestett, lekerekített sarkú külső falai,
kultúrvilágítása, rozsdamentes lábazata,
falba süllyesztett hirdetőablái éles
kontrasztot alkotnak a környezettel, új
idők hajnalaként. Széles utcába fordulunk
be, a csillogófehér falban nagymodulnyi
fekete fabetét, homlokán szingli öntöttalu
betűkkel a mérföldes felirat:
MERETÓDAŐLE SENÉD ROBÁG – vagy
fordítva, ki honnan éri. A
mennyezetvilágítás is, mintha 1940-ben:
besüllyesztett gipszkelyhekben síkig érő
lapos opál körbúrák – a változatosság
kedvéért nem-katonás rendetlenségben.
(Dobai, a pacifista, Dobai, a nemasplund.)

A duplán dupla, súlyos, fekete ajtók
mögött még súlyosabb fekete sötétség
fogad: a hang elhal, kicsit félni is lehetne.
Aztán feldereng a fény, és elénk tárul a
gusztusos, nagyvonalú terem. Elzárt idill,
amelynek a megpillantása kiváltságnak
hat. Szűrt, semleges levegő, tisztaság,
rend. (Majd a hallgatóság...)

A terem legmagasabb pontján, hátul
lépünk be, a (betétként ide is átfordított)
fekete fahomlokzat két végén. Fölöttünk
fehér: a fal mögül körbevilágított

Építészkereső

PVC-medence. Elöttünk takó narancsos és sárgás fa: a padsorok és az előadói asztal. (A szemközti falon jellegtelen táblák, vetítővászon.) De a teret a juharfa uralja. Az akusztikai falburkolat finoman hasított geometriai rétegrendje körülfutja a falakat, sarkok helyett szép ívben fordul; úgy dekoratív, hogy megérinthető, a szemet és a kezet se sorja, se szálla nem bántja. (Holland termék, megalkuvásmentes.) Szigorú vízszintes mérce: a padló lejtése nem érinti, a visszaemelt dobogó felé törekszik állhatatosan.

Az előadói asztal teremszélességű rétegelt fahomlokzata szinte lenyűgöző. Innen, a dobogóról visszanezve látjuk a fekete hátfalon sorjázó fogasok és a befúvószemek (ismét:) rendjét, felfedezzük a mennyezet szórt, mégis fegyelmezett lámpaosztását. A mesterséges világítás itt (végre! végre!) elnyeri méltó helyét: rejtett és közvetlen, szórt és mélysugárzó, vonalas és pontszerű lámpák-fényforrások megtervezett, működő együttese fog körül, klaviatúráról vezérelhető előprogramozott állásokkal (Dobai elő is ad egy rövid fény-etűdöt, mint valami **Jean-Michel Jarre**). Miután megmutatja a besüllyesztett tanári monitorok helyét, az asztal egyéb titkait, belekezd az építkezés szokásos anekdotáiba. Ezek — a valóság kiábrándító kalapácsütései — unalomig ismertek; adyendrész elsorolásuk babonás mantra, a megélt ugar leltározása.

Cserében mi sem rejtjük véka alá a véleményünk: egy-egy kiálló szeglet, rozsdamentes-helyett-porszórt felület, illeszkedési botlás, drum kijáratjelző láttán megállunk, ujjunkat az érintett pontra

Építészkereső

Dobai érdemi válaszokkal tündöközik, pimaszságunkat (mely a féltékenységgel némileg rokon) a sokat megélték bölcsességével fogadja, nagyon helyesen (bőven van miből kivonnia).

Elbeszélgetünk: szakmai életet élünk. (Az építész számára az építészet verbális műfaj is. Egyrészt sok a tisztázandó kérdés, másrészt a felpörgetett agy lendkereke a nyelv, a fogalmak felé próbálja leadni a fölös energiáját.) — Amikor végül, lámpaoltás után, ismét átvágunk az épület eredeti kontextusán (az ellentét most még harsányabb), jóleső fáradságot érzünk, mint jól végzett munka után (ill. sokszor már előtte).

Kritika

Dobai munkája: beszámoló egy látomásról. Olyan belső látás dolgozik itt, amelyet mesteri tudás (úgy is értve, hogy mesterek átadott tudása), szigorú mérlegelés, heves önérték és jogos kételyek sora szűr és terel valami fanyarul szikár, férfias líra felé.

Dobaira ezúttal is rávall, amit tervez. Ez korántsem értetődik magától. Általában sem, de Dobai választott öröksége: a kiforrott modern önkorlátozó szűkszavúsága felől tekintve végképp nem. A vegytiszta modern aszkétikus művelése korunk vizuális kakofóniájában ritkán kifizetődő. (A kakofóniának persze része a modernkedés, a semmitmondás is.) Egyéniségnek maradni ebben az erőterben csak a kifejezés szerénységével párosuló expresszivitás, egyfajta szerénységgel párosult exhibicionizmus

Építészkereső

monumentális, de az ervénye mindket
esetben apró részarányokon múlik.
Műveléséhez fegyelem kell. Talán azért is
kell ennek a szófukar, kesernyés,
nevetéseiben is fenntartásokkal élő, konok
építésznek éppen ebbe a fosszilis-kemény
fába vagdosnia a fejszóját, amiért
Démoszthenész kavicsot rejtett a nyelve
alá: mert különben egymás sarkát
taposnák le az egyformán fontosnak tűnő,
egymással viaskodó képzetei.

Visszatérve tárgyunkra: ebben a remek
összképet nyújtó munkában is talál hibát,
aki keresi (és van ilyen). A falitáblák, a
vetítívászon, a projektor nincsen
besüllyesztve, a csúcsfotók lehetősége
ezzel beszűkült. A beépített tucatáru
padsorok minősége túl sok fokozattal
marad el az épített környezetétől. A nagy
asztal csomópontjai itt-ott
kidolgozatlanok, a lendületét látható
illesztések csorbítják; krómlábak helyett
nagyvonalúbb tartóvázra számítanék. A
kiszámítottan síkbanálló ajtónyílások
keretezése néhol elhamarkodott. A PVC
lépcsőburkolat, a dobogó felső éle
kevésbé tetszetős. A szellőzés
befúvószemei körül (egyelőre?) hiányzik a
(fekete fa-) burkolat. A kijáratjelzők nem
illenek a képbe. (Félreértés ne essék:
műgond és ráfordítás tekintetében Dobai
– tudjuk – bőkezű; ezúttal is az volt. Hogy
mégsem szállhatott alá mindenestül a
centik és a milliméterek világába, arra a
feladat enyhén alábecsült célkitűzése és
költségvetése lehet a magyarázat.) Az
egyetlen valódi kifogásom: ebből a minden
porcikájában saját magának felelgető
térből fájóan hiányzik egyetlen
aszimmetrikus építészeti gesztus. (Például

Építészkereső

olvasóállvány, amely a terem használati értékét is növelné.) Hadd tegyek itt egy kitérőt!

Kitérő: „drukker”

A befogadás örök kérdése: eljutunk-e addig a felismerésig, hogy mozzanatok együttese adott esetben zárt, körüljárható egészet: művet eredményez? – Itt van például a *Rumble Fish* c. film (Coppola, 1983). Ez az expresszionista városi legenda fekete-fehér nyersanyagra készült; egyetlen színes bevágása a tragikus főhős és a trópusi halak közös portréja, egy akváriumon át felvett jelenetben. (Itt fonódik össze a sorsuk végzetesen.) Anélkül, hogy Coppola szándékait boncolgatnánk, leszögezhetjük: azzal, hogy egyetlen jelenetet (és ilyen formálisan) szembeállított a film egészével, ez utóbbit átélhető élménnyé tette. - Ezt az alkotói trükköt tanította Reimholz mester drukker néven. A drukker: egyetlen elütő elem segítségével teremtett kontraszt, amely (azáltal, hogy kiemelkedik belőle) megjeleníti, értelmezi a mű egészét. („*Kiáltás meredt éjjelen*” - József Attilával szólva.)

Hogy Dobai nem él ezzel az eszközzel (noha nemcsak ismeri, hanem **Gulyás Zoltánig** vissza is eredezteti), az vagy a tőle elvárt tudatosság kihagyása, vagy a tőle megszokott mértéktartás túlzása.

Konklúzió

„*Társalgásunk eredményes: kész a*

Adatvédelem

Építészkereső

telől tekintve ez az előadóterem: a konzervatív kezelést felváltó radikális műtét, elkerülhetetlen szervcsere. Ennek az új szervnek saját erőtere van: ha engedik (amit szívből kívánunk), át fogja alakítani maga körül az egész szervezetet. Állóvízbe vetett kő, amelynek a hullámai egyre dagadnak. Dobai átnyújt valamit a munkájával - mondjuk: pezsgőt. Olyan száraz, hogy a könnyünk is kicsordul tőle — de eredendően finom. (Mondjuk ki ezt a szót előítélet nélkül.) Igaz: 2005-ben ehhez immár nem kell fényvéveket áthidalnia - de azért azzal se áltassuk egymást, hogy itt van már a Kánaán, hogy csak élni kell tudni a lehetőségekkel... Nem. A SZÁMALK (Kelenföld, Budapest stb.) létező valóságában ez a terem úgy lebeg, mint elektromágneses gyorsvasút a pálya fölött, melyen tovasiklik.

Tartsunk vele!

Tardos Tibor

Vélemények (0)